

El ladrón de Bagdad. Des de damunt una paret seca

Gabriel Genovart

(A Pere Ferrer Pujol.
In memoriam)

El ladrón de Bagdad..., d'aquesta pel·lícula i d'aquest pasquí si que me'n record especialment" —em diu el meu cosí Pere, mentre va fullejant la meua col·lecció enquadernada de programes de mà (que per a ell, tant com per a mi, representa un vertader àlbum de records sentimentals) —. "El ladrón de Bagdad la vaig veure, saps com? Idò des de damunt una paret seca. Tu segurament ja no te'n recordes d'aquell cine dels frares francis-

cans, perquè ets una partida d'anys —quants...?, deu...?— més jove que jo i ja no va venir a temps teu. El Saló Juventud Seráfica, es deia, i estava ubicat exactament en el mateix lloc del que avui és encara el saló d'actes del col·legi de Sant Bonaventura. Les finestres d'aquesta sala donen, com tu saps, al carrer de Sant Francesc; però, en aquell temps de què et parlo, (això devia ser devers l'any mil nou-cents quaranta-cinc o quaranta-sis), a l'altra banda del carrer, just en aquella cantonada, encara no hi havia cases, sinó la paret seca que t'he dit. I darrere la paret seca, tot era foravila, començant per aquella clova d'ametllers, figures i garrovers que tancava la mateixa paret".

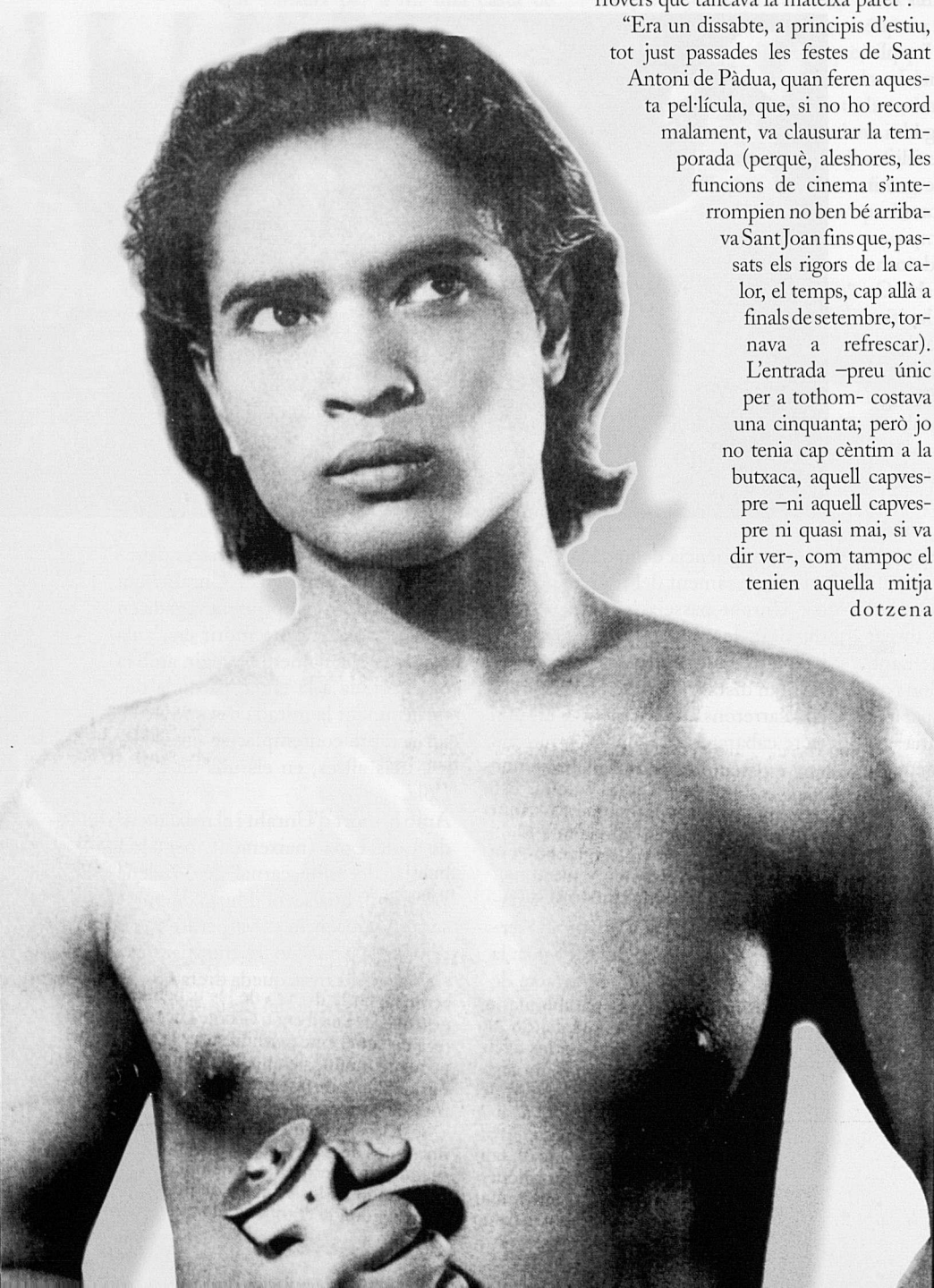
"Era un dissabte, a principis d'estiu, tot just passades les festes de Sant Antoni de Pàdua, quan feren aquesta pel·lícula, que, si no ho record malament, va clausurar la temporada (perquè, aleshores, les funcions de cinema s'interrompien no ben bé arribava Sant Joan fins que, passats els rigors de la calor, el temps, cap allà a finals de setembre, tornava a refrescar). L'entrada —preu únic per a tothom— costava una cinquanta; però jo no tenia cap cèntim a la butxaca, aquell capvespre —ni aquell capvespre ni quasi mai, si va dir ver—, com tampoc el tenien aquella mitja dotzena

de companys meus, tan pobres com jo, tan desgraciats i miserables com jo, amb qui havia jugat pel voltant del convent tot l'horabaixa fins que, a entrada de fosca, deixàrem els nostres jocs de carrer per contemplar, amb una enveja i una tristesa immenses, aquella gent major i aquells altres al·lots, més sortats que nosaltres, que entraven al cinema, a veure *El ladrón de Bagdad*, perquè tots ells sí que tenien una pesseta i cinquanta cèntims per poder-s'ho pagar".

"T'imagines l'escena...? Set o vuit infants d'entre sis i onze anys, amb els calçons apedaçats i les camises sargides no sé quantes vegades; descalços, alguns, per estalviar l'únic parell de sabates o sandàlies que guardàvem a ca nostra; bruts, tots, com a xinxes i suats de tant de córrer i jugar tota la tarda a la pols dels carrers; arremolinats a la porta d'aquell teatre, amb la mirada suplicant, tractant que algú s'apiadàs de nosaltres i ens deixàs passar de franc a veure la pel·lícula".

"Tanmateix, emperò, aquell diavèiem que la cosa pintava malament ferm. Per la quantitat de gent que hi aflluïa, era clar que aquella sala s'havia d'omplir de gom en gom i no hi hauria la possibilitat que, a darrera hora, com altres vegades havia ocorregut quan el local no s'omplia, el porter fes la vista grossa i ens deixàs passar pels pocs cèntims que poguéssim dur o, fins i tot, gratuïtament. D'altra part, tampoc hi cabria la possibilitat de poder veure la pel·lícula l'endemà, a un preu més mòdic o reduït, a punt d'al·lot, segons solien fer en altres ocasions, que repetien la pel·lícula el diumenge capvespre, en una sessió especial per al públic infantil (com, per exemple, quan varen fer *El libro de la selva*, que també era d'en Sabú), perquè el dia següent l'havien de projectar a un altre poble de veïnat (ara no em facis dir si era Capdepera, Son Servera o no sé on). Tothom la volia veure, *El ladrón de Bagdad*, perquè en contaven coses extraordinàries; i la pel·lícula, clar, estava molt sol·licitada. Els qui ja l'havien vista en els cinemes de Palma parlaven de catifes i cavalls que volaven, d'un gegantot enorme que sortia de dins una petita ampolla de vidre, d'una aranyota monstruosa i no sé quantes coses més. I ningú no s'explicava com ho podien fer veure, tot allò".

"Jo sé ben bé què és ser pobre, perquè ho vaig ser molt, d'infant; però pots



El ladrón de Bagdad és una d'aquestes pel·lícules que, per les seves imatges, els seus diàlegs, la seva música, et deixa raptat des del primer moment.

creure que mai no m'hi vaig sentir tant com aquell horabaixa. Ni mai he experimentat tampoc com aquell dia, clavat més endins, el sentiment de la frustració i de la injustícia. Ser pobre era no tenir una cinquanta per pagar l'entrada d'*El ladrón de Bagdad*, mentre contemplaves altres infants de la teva mateixa edat que s'ho podien permetre perfectament. Ser pobre era anar corrents, desesperat, a ca teva, demanar-li a la mare una cinquanta per entrar al cinema i que ella et digués, quasi plorant: 'Una cinquanta, fill meu..., però si ni tan sols la tenim per al dinar de demà, que és diumenge'. I jo, que si m'haguessin fet triar entre el dinar del dia següent o veure *El ladrón de Bagdad*, no ho hagués dubtat gens ni mica i hagués escollit la pel·lícula. Quin temps, aquell! Primer, la guerra; després, la fam. Llavors, quan semblava que començàvem a sortir un poc d'aquell pou de mancances i estretors, vingué un any —el quaranta-quatre, em sembla— que nova ploure quasi gens i gairebé ningú no pogué sembrar. I altre cop l'escassetat, la manca de pa, els racionaments..., la rusca. Per paga, a ca nostra, per si no ens bastàs la penúria col·lectiva d'aquells anys, el pare estava malalt i no podia treballar; i la mare, amb prou esforços i enginys, tot just podia arreplegar, amb petites feines ocasionals, qualche busca per dur al niu. Sí, allò era la pobresa: el meu dolor d'aquella tarda; el dolor punyent d'un nin que no disposava ni del més just per menjar quan sentia la necessitat de comprar un somni que el distraigués de la misèria".

"Tot i això, no em vaig voler donar per vençut i vaig tornar al cinema, al Saló Joventut Seràfica. Tal volta —pensava jo— trobaria el frare Joan (que era una bellíssima persona) i em ficaria d'amagat dins la sala per qualche porta falsa, encara que llavors, en esser dedins, hagués de seure en terra. O arribaria el pare Nadal i diria: 'Aquests nins que passen darrera la pantalla, però sense fer gens de renou tot el temps de la pel·lícula; perquè, si sent una mosca, haureu de sortir'. No seria la primera vegada que veia una pel·lícula des d'aquest lloc: sobre l'escenari, a l'altre costat del llenç de la pantalla (es veia igual de bé; o millor i tot, perquè pareixia que eres dins la pel·lícula; només és que veies les lletres girades; però, què tenia més, això?). I, en el pitjor dels casos,



si no podíem entrar de cap manera, sempre ens quedava, com a darrer consol, la possibilitat de seguir la pel·lícula des de l'exterior, escoltant-ne simplement el so, al peu d'una de les finestres, i suplint les imatges amb la nostra fantasia. També altres vegades ja ens havíem hagut de conformar amb tant poc".

"Quan vaig tornar ser allà, els meus companys de desventura ja havien pres posicions just arran d'aquelles finestres situades a poc més d'un metre i mig d'alçada del nivell del carrer, resignats a seguir la pel·lícula únicament a través dels sons —"sentir les veus", en diem— que arribaven de l'interior de la sala de projeccions. Per a nosaltres, els fills més mesquins d'aquell temps de postguerra, pàries infeliços i pobres desterrats, aquella nit, del regne de la il·lusió i dels somnis, tan sols quedava el dret a les miques d'aquell àpat de cine. D'aquell festí d'imatges que fruirien tots els afortunats que eren allà dins".

"Assus-suaixí, vérem—i mai millor dit— el cel obert; i s'esdevingué el miracle. Com que feia tanta calor, aquell vespre, i la sala ja era plena que no hi cabia ni una punta d'agulla i a defora ja era quasi ben fosc, algú, des de l'interior, anà obrint de bat en bat, una rere l'altra, les vidrieres i les persianes d'aquella mitja dotzena de finestres. A l'acte, quan ho vérem, correguérem escapats a enfilarnos

sobre la paret del davant. D'allà damunt, encara que fos un poc de biaix, podíem veure, si no per complet, sí almenys una bona part de la pantalla a través d'alguns d'aquells buits que deixaven els finestrals oberts".

"Hi hagué més d'una empenta, més d'una bufetada, més d'un estira i amolla, perquè tots pugnàvem per ocupar els punts de privilegi des dels quals s'abastava el tros més gran de pantalla. Ja els teníem estudiats d'altres vegades, aquells llocs estratègics. Tampoc era la primera vegada que seguíem una pel·lícula des d'aquell indret. Quan feren *La reina de Cobra*, per exemple, ja va passar el mateix; però aquell dia uns espectadors de dins la sala varen protestar, dient que no hi havia dret que els qui no havien pagat poguessin veure la pel·lícula com els qui havien passat per la taquilla. Davant aquella reclamació, tornaren a tancar les finestres i els qui érem damunt la paret ja et pots imaginar com ens quedàrem. Amb un pam de morros".

"Per sort, aquell vespre d'*El ladrón de Bagdad* això no va passar. Quan les finestres romangueren obertes, just llavors la pel·lícula acabava de començar; només n'havien sortit 'les lletres'. Jo havia aconseguit un dels llocs més privilegiats i dominava quasi tota la pantalla. N'hi hagué algun de la colla —en Joanet de cas Celador, que era el més menut (i que ja

és mort)- que s'enfilà a un d'aquells ametllers d'arran de la paret i deia que, des d'allà, ho veia millor que ningú. Altres seguien el seu exemple; i tots, ja fos des de damunt la paret seca, ja fos enfilats a la soca de qualche ametller, assistíem, amb els ulls oberts com a salers, al començament de la projecció. La nit era tranquil·la. Tret dels saluets que ens arribaven de foravila, el silenci era absolut. No passava ni un alè d'aire. El so de la pel·lícula ens arribava perfectament".

"*El ladrón de Bagdad* és una d'aquestes pel·lícules que, per les seves imatges, els seus diàlegs, la seva música, et deixa raptat des del primer moment. Primer, aquell vaixell majestuós amb veles de color de fúcia i un ull enigmàtic pintat a la quilla color de cel. Després, l'aparició de Jaffar (en Conrad Veidt), baixant del vaixell, amb el seu turbant vermell, la túnica de seda blanca i el seu rostre de sarrat malvat. A continuació, aquella misteriosa dama mora, tota vestida de negre, que espera al port l'arribada de Jaffar per dir-li que, a la fi, ha aconseguit trobar el captaire cec, que és l'únic que pot despertar la bella princesa que roman dormida, ferida per un son profund".

"Aquelles primeres sensacions visuals i sonores del començ d'*El ladrón de Bagdad* ja ens havien transportat al món de les mil i una nit. La màgia del cinema havia obrat el miracle de convertir el pedreny esquerp de la paret seca en una estora encantada (com la que després sortiria a la pel·lícula) que ens conduïa, volant i volant, al regne meravellós d'unes fantasies orientals en les quals percebíem l'eco llunyà de velles rondalles que ja, des de ben menuts, havíem sentit contar a les vetllades d'hivern. Rondalles de joves prínceps caiguts en desgràcia per mor d'encanteris malvats, de reis moros que guardaven gelosament filles tan belles com el Sol i com la Lluna, de princeses dormides que tan sols podia despertar el bes d'un jove enamorat..."

"Després, apareixia en pantalla, acompanyat d'un canet, el jove captaire cec, que era realment un rei, el jove monarca Ahmed, traït i destronat pel seu intrigant visir, el pèrfid Jaffar (el qual, com que també era bruixot, havia cegat amb un sortilegi el seu sobirà). I Ahmed contava la seva pròpia i

dissortada història, que començava així: 'Hi hagué una vegada un rei que era fill d'un altre rei, descendent de més de cent reis. Tenia cinquanta palaus i més de tres-centes esposes, les seves riqueses eren incalculables, els seus súbdits nombrosíssims i el seu poder absolut. I aquest ca que m'acompanya no era tal ca, sinó un petit lladre que vagava pels mercats i pels carrers de Bagdad...' I, just aquí, la història tornava enrere i era quan sortia en Sabú".

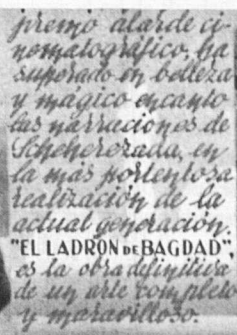
"En Sabú... Tan prompte aparegué a la pantalla ja sentírem que els espectadors de dins la sala esclataren en mamballetes. Nosaltres també ens hi sumàrem, a l'aplaudiment, des de l'exterior. En Sabú, en aquells anys, era tal volta el primer dels nostres ídols del cine. Per davant i tot den Johnny Weismuller, en Mickey Rooney, en Roy Rogers o en Bobby Steele. En les peculiars classificacions que fèiem llavors de les pel·lícules, n'hi havia que eren de vaquers, altres que eren de gàngsters, altres de por, altres de riure.. O també, per exemple, pel·lícules den Tarzan, pel·lícules den Mickey Rooney i pel·lícules den Sabú. I en Sabú fou, per un temps, potser la figura més estel·lar de les nostres devocióscinematogràfiques.

P e r

què, això? Jo crec que perquè ens hi sentíem identificats més que amb qualsevol altre dels actors de la pantalla. Era petit i pobre com nosaltres mateixos i també passava fam. A *El ladrón de Bagdad* es presentava d'aquesta manera: 'El meu nom és Abú, el petit lladre; fill del lladre Abú i nét d'Abú, un altre lladre. Som el més desgraciat d'onze fills i amb unes ganes de menjar que em fan badallar de dia i de nit'. I tot i ser pobre, petit i famolenc, li estaven reservades gestes grandioses, perquè era jocós, enginyós, agosarat, optimista i més viu que una centella. I sempre ajudava els protagonistes a assolir les seves metes i a fer feliç a tot hom. Com no t'havies de sentir identificat amb un personatge així? A *El ladrón de Bagdad* li estava reservat el destí heroic assenyalat per les antigues profecies que es podien sentir pels carrers de Bagdad: 'Hi hagué, en temps passats, un rei entre els reis -clamava un ancià-, i aquest senyor del Temps i del poble va ser un gran opressor. Però un dia, el més savi d'entre els savis anuncià al poble que arribaria un llibertador. I els donà aquest senyal: Serà el més petit entre els petits i el veureu arribar sobre un nú-



vol. I
la gent
contestà:
Molt bé, el
cercarem sobre el núvol;
però si ni els més
forts ens poden
alliberar del tirà, com
podrà fer-ho un home
sense importància?
Teniu fe, confiau en Alà
-respongué el savi-. Vindrà



“Les primeres imatges den Sabú *-Abú*, a la pel·lícula- ens el mostraven fent guitzeries pel mercat de Bagdad, per on pilloscava tot el que podia, amb petits robatoris, per alleugerir la seva fam. També en això hi trobàvem, segurament, un punt en comú amb el nostre heroi. Com ell, nosaltres també, en aquell temps, cometíem a vegades qualche petit furt per treure la panxa de mal any. M’has d’entendre: per res haguéssim robat una pesseta a ningú ni ens hauríem atrevit a entrar a tocar res a cap d’aque-

Només era que a nosaltres –insignificants Sabús de la ruralia mallorquina, petits salvatges de terres magres, camps de rostoll i de parets seques– no ens passava, com al nostre heroi hindú que, fugint dels seus perseguïdors i botant de terrat en terrat i de teulada en teulada, anava a parar fins a les mateixes torres del palau del rei per romandre embadocat davant tanta magnificència”.

“Però aquella nit sí que va ser talment com si hi haguéssim arribat, ficats com ja estàvem dins la pell del nostre heroi. Ja no érem a la paret seca; érem allà amb ell, contemplant des dels merlets de les altes torres l’esplendor d’aquell palau, que era vertaderament un palau de les mil i una nits. I sentíem l’herald reial que anunciava l’arribada del sobirà: ‘Ahmed, fill de Hazzar, nét de Harum Al Raschid; el Gran, l’Il·lustre Senyor de la Terra,

D'aquell vespre de la infantesa, no conserv únicament el bell record d'una pel·lícula, sinó també el de tot l'encís d'aquella fosca que m'embolcallava.

Defensor de la fe; Servent del Totpoderós, però senyor de tots els homes. Ahmed, el Rei –proclamava solemnement aquell herald-. Però el jove rei estava trist, perquè, malgrat ho posseís tot, li faltava el vertader amor i perquè, tot i a ser de cor noble i generós, el seu pervers visir, que el seguia com una ombra sinistra, el tenia com a segrestat, el feia passar als ulls del poble com el pitjor dels tirans i només cercava la mane-

ra de perdre'l i usurpar-li el tron”.

“Record com si fos avui aquella nit que vaig veure per primera vegada, d'una manera tan peculiar, *El ladrón de Bagdad*; estones assegut damunt la paret, estones dret, altres a la gatzoneta i altres recolzat a la soca d'un ametller. D'aquesta pel·lícula m'agrada tot: el color, la música, els diàlegs, la manera com està contada... Fa temps que la tenc gravada en vídeo i l'he vista ja no sé quants

de pics. Quasi et puc dir que me'n sé de memòria trossos sencers; i sempre, quan la veig, m'emocion especialment a una escena que, aquella nit de la infància, ja em va deixar captivat. És quan Ahmed, destronat i perseguit, arriba a Basora acompanyat del petit Abú (que l'ha tret de la presó amb el seu enginy) i coneix allà la bella princesa, filla del soldà del Palau de les Mil Juguetes, gelosament guardada de dia i de nit per un estol de criades i servents, i romanen un de l'altre follament enamorats. Ran d'aquell llac de nenúfars on la princesa es va a banyar, es declaren el seu amor en un diàleg inoblidable: ‘Qui sou, vós?’ –li demana la princesa-. El vostre esclau –respon Ahmed-. I d'on heu vingut? –li pregunta ella-. De l'altre costat del Temps per trobar-vos –li contesta ell-. I des de quan em cercau? –insisteix la princesa-. Des del principi del Temps –li diu ell-. I ara que ja m'heu trobada fins quan us quedareu? –torna a demanar la princesa-. Fins a la fi del Temps’ –li promet Ahmed”.

“D'aquell vespre de la infantesa, no conserv únicament el bell record d'una pel·lícula, sinó també el de tot l'encís d'aquella fosca que m'embolcallava. Ben mirat, per incòmode que fos, aquell lloc on em trobava no deixava de ser una situació de privilegi. A les sensacions que m'arribaven de la pantalla, s'hi sumava la percepció del misteri de la nit que m'envoltava per fusionar-se tot plegat en l'experiència d'un sentiment indescriptible, quasi contemplatiu. El cel estrellat, la flaire que em venia del camp, en aquesta hora en què, quan acaba d'entrar la fosca, la terra, a les nits d'estiu, sembla exhalar, més que a cap hora del dia, la seva fragància amb més intensitat. Era un aroma de blat madur, a punt de sega, que es mesclava i confonia amb el dels garrovers, de les figueres i dels ametllers d'allà a prop. Adesiara, es podia escoltar el renou d'un grill, el cant d'un mussol i un so intermitent de picarols dins la llunyania. A un moment donat, com una ombra blanca, des del campanar del convent davallà amb lentitud, per damunt els nostres caps, el vol suau i silenciós d'una òliba. ‘Una òliba, una òliba’ –digueren alguns, amb temor supersticiós, distraient per un instant la nostra concentració en la pel·lícula-. L'au de la fos-



Fins llavors, fins que no acabà la projecció, no me'n vaig tèmer que estava esbraonat, amb tot el cos que em feia mal de tant de seure de qualsevol manera i de tant d'estar dret sobre aquella paret.

ca amollà un dels seus xisclets característics i posà després, un tros enfora, la seva forma pàl·lida sobre la forma obscura d'un dels arbres d'aquella tanca. Nosaltres tornàrem a fixar tota l'atenció en la pantalla: no podiem perdre punt del que allà estava passant".

"Amb això, la princesa ja havia desfet el malefici que pesava sobre Ahmed i sobre Abú. El primer ja havia recuperat la vista i el segon havia deixat de ser un ca per retornar a la condició humana. Però un naufragi havia distanciat físicament els dos companys i ara corrien per separat les seves aventures. Les d'Abú eren les més apassionants; perquè, després de descobrir i sotmetre amb astúcia el geni gegantesc que sortia de dins l'ampolla, aquest el conduïa, volant fins a l'altre cap de món, al Cim més alt de la Terra, allà on s'aixecava el Temple de l'Alba presidit per l'estàtua de la Deessa de la Llum que tenia enmig del front aquell Ull-que-tot-ho-veia. I aquest Ull (un robí prodigiós), indispensable per culminar amb èxit l'aventura, solament es podia aconseguir després de creuar sobre la tela llefiscosa de l'aranya gegant que el custodiava, tot esperant els atrevits que s'hi arriscassin a passar".

"Però en Sabú, quan s'hi posava (i bé que ho sabíem nosaltres), era capaç de triomfar on tots els altres havien batut els peus. I així, un cop havia donat mort a l'aranya monstruosa i robat aquell ull meravellós del front de la deessa, el petit lladre era reconegut com l'heroi asenyalat pel Profeta per un consell de savis ancians que l'investien com el llibertador que tots els oprimits de Bagdad esperaven. Aquells ancians venerables, que habitaven en el desert, a una 'terra de llegenda', portaven més de quatre mil anys esperant l'arribada d'un al·lotet de cor pur capaç de creure en 'la bellesa de l'impossible'. Perquè, com ells deien, 'quan els homes deixen de mirar el món amb els ulls de la infantesa, deixen també de creure en la bellesa de l'impossible i el món perd, llavors, tota l'esperança'. Amb aquesta convicció, els ancians del desert facilitaven al jove heroi la catifa que volava i li feien lliurament de la ballesta i les sagetes que li servirien per abatre el poder del visir tenebrós i nigromàntic".

"Quan el jovenet Abú -el nostre Sabú- aparagué a la pantalla, volant so-

bre la catifa màgica en el cel de Bagdad com si anàs muntat sobre un núvol, l'aplaudiment a dins el Saló Joventut Seràfica tornà a ser eixordador. També, des de l'exterior, ens hi sumàrem altre cop amb tot entusiasme els desheretats espectadors de la paret seca, tot sentint tal volta, en el més profund, que en Sabú era més nostre que de qualsevol d'aquells al·lots que seien dins la sala, perquè segurament érem, com ell, els més pobres, els més humils i els més insignificants del poble".

"I tots els pobres i humiliats de Bagdad contemplaren entre els núvols del cel l'arribada del llibertador anunciat per les profecies, que no era altre que aquell al·lotet miserable que robava pel mercat. Aparegué triomfal: dret, sobre la catifa, i amb l'arc i les fletxes que li havien donat els ancians del desert. Arribà just en el precís instant en què l'espasa del botxí era a punt de caure sobre el coll de l'infortunat Ahmed, davant els ulls desconsolats de la seva estimada i la mirada satisfeta de Jaffar. Però bastaren dues sagetes d'Abú, disparades amb precisió portentosa, per ferir de mort el botxí i el visir que li dava ordres. La justícia tornà a Bagdad, on Ahmed i la seva princesa podrien regnar feliços. Viurien segurament 'anys i més anys', com diuen les rondalles. O 'fins a la fi del Temps', com havia promès Ahmed. Volien que Abú fos el seu nou visir, però ell preferí tornar-se'n volant sobre la seva catifa; a la recerca de noves ventures, cap a l'horitzó infinit. Lliure, com els ocells. O també com ens hi sentíem nosaltres quan jugàvem que érem en Sabú per les rotes, els sementers, les garrigues i els alzinars del nostre terme".

"El cinema s'havia acabat i la gent sortia del Saló Joventut Seràfica comentant animadament la pel·lícula i amb les cares xalestes de bé que s'ho havien passat. Nosaltres també hi estàvem, contents. Fins llavors, fins que no acabà la projecció, no me'n vaig tèmer que estava esbraonat, amb tot el cos que em feia mal de tant de seure de qualsevol manera i de tant d'estar dret sobre aquella paret. Però, tant m'era, perquè em sentia exultant i em vessava l'alegria".

"Segurament, en arribar a ca nostra, el sopar que trobaria seria magre i que també ho seria el dinar del dia següent. Però, a pesar de tot això, jo era feliç aquell

vespre".

"Perquè havia mirat el món amb els ulls de la infantesa. I havia cregut també en la bellesa de l'impossible". (*)

(*) NOTES:

1) *El ladrón de Bagdad*. (Títol original: *The Thief of Bagdad*). L'encís d'aquesta producció d'Alexander Korda de 1940 per a la London Films (una fantasia oriental basada en els relats de *Les mil i una nits* que va fer somniar a tota una generació d'espectadors) no ha fet sinó augmentar amb el pas del temps, fins el punt que, a més de seixanta anys de la seva realització, es conserva sorprenentment fresca i manté intacte tot el seu encant. Intervengueren en la direcció, a més dels acreditats Ludwig Berger, Michael Powell i Tim Whelan, el director artístic William Cameron Menzies, Zoltan Korda i el propi productor. El guió va ser escrit per Lajos Biro i Milles Malleson (que fou també responsable dels diàlegs); la bella fotografia i l'imaginatiu ús del color foren deguts a Georges Perinal i Natalie Kalmus; la inspirada partitura musical, a Miklos Rozsa; l'escenografia i disseny de producció, a Vincent Korda (i també a Menzies), amb l'adjuntia d'Andre De Toth; els efectes especials (que semblen anticipar els de Ray Harryhausen de posteriors films d'aventures) tingueren l'autoria de Lawrence Butler i Jack Whintey i el muntatge final corregué a càrrec de Charles Crichton. Els inol·ludables intèrprets d'aquesta pel·lícula foren els següents: Sabú (en el paper d'Abú), John Justin (Ahmed),



June Duprez (*la Princesa*), Conrad Veidt (*Jaffar*), Rex Ingram (*el Gení*) i Miles Malleon (*el Sultà*). La pel·lícula, presentada per la United Artists, s'estrenà a la Gran Bretanya i als Estats Units el dia de Nadal de 1940. L'estrena a Mallorca no tingué lloc fins quatre anys després: el 29 de desembre de 1944, al Palacio Avenida.

2) **Sabú** (1924-1963). Nom artístic amb què fou conegut l'actor Sabú Dastagir, natural de l'Índia i descobert, quan només tenia onze anys i treballava en els estables del maharajà de Mysore, per Robert J. Flaherty, mentre aquest famós documentalista nord-americà rodava el seu film *Elephant Boy* (basat en el relat de Rudyard Kipling *Tomai dels Elefants*). Convertit en el protagonista d'aquesta pel·lícula, que arribà estrenar-se amb el títol de *Sabú* i fou finalment firmada per Zoltan Korda (1936), el petit actor hindú passà a ser, de cop i volta, una popular estrella de la pantalla. En els anys següents rodaria pel·lícules tan conegudes com *Revolución en la India* (*The Drum*), de Zoltan Korda (1938), *El ladrón de Bagdad* (*The Thief of Bagdad*) de Ludwig Berger, Michael Powell i Tim Whelan (1940) i *El libro de la selva* (adaptació també del famós relat de Kipling, *Jungle Book*), de Zoltan Korda (1942). "Inseparable de les més belles fantasies de la nostra infantesa" -com diu Terenci Moix-, el jovenet Sabú, juntament amb altres populars actors de l'època com Jon Hall i Turhan Bey, es convertiria en un dels acompanyants habituals de Maria Montez, que fou la gran "reina del teatrecolor" en les produccions de la Universal Internacional dels anys quaranta. Corresponen a aquest cicle exòtic-oriental *Las mil y una noches* (*Arabian Nights*), de John Rawlins (1942), *La salvaje blanca* (*White Savage*) d'Arthur Lubin (1943) i *La reina de Cobra* (*Cobra Woman*) de Robert Siodmak (1944). A partir d'aquí, i malgrat la interpretació de films com *Narciso negro* (*Black Narcissus*), de Michael Powell i Emeric Pressburger (1947) i *El tigre de Kumaon* (*Mad-Easter of Kumaon*) de Byron Haskyn (1948), la carrera de Sabú i la seva popularitat entre el públic començaren a declinar ràpidament. La interpretació posterior d'una sèrie de pel·lí-

cules menors i treballs ocasionals a qualque circ o a la televisió no aconseguiren aixecar una carrera irremediablement abocada a l'oblit quasi absolut. Quan, envellit prematurament, va morir l'any 1963 als trenta-nou anys a causa d'una crisi cardíaca, Sabú era un actor gairebé oblidat per complet del gran públic i de la indústria cinematogràfica. Però puc assegurar que, almenys al meu poble -encara que m'imagín que també a molts altres indrets del món on es donaren circumstàncies similars-, la immensa majoria dels que foren nins i veren les seves pel·lícules en els anys més durs de les guerres, les postguerres i les fams l'han tingut sempre en el record.

3) **El Salón Juventud Seráfica**. Fou una sala de teatre i cinema dels Frares Franciscans de la Tercera Ordre que funcionà a Artà en el decurs dels anys quaranta. Obrí, com a cinema, les portes al públic l'any 1943 i romangué en actiu fins a final de la dècada. En una vida breu (però intensa) com a saló de projeccions cinematogràfiques, desfilaren per la seva pantalla algunes de les millors realitzacions de la 20th Century Fox i de la Universal Internacional d'aquella dècada extraordinària de la història del setè art. A la memòria cinèfila del poble, els records sentimentals d'aquella sala de cinema romanen lligats especialment a actors com Tyrone Power, John Payne, Maria Montez, Sonia Hejne, Gloria Jean, Boris Karloff i, naturalment, Sabú.

4) **Pere Ferrer Pujol** (1934-2001). He escrit aquest article sobre la base dels records expressats en veu alta per l'escultor artanenc Pere Ferrer Pujol mentre contemplava nostàlgicament el programa de mà d'*El ladrón de Bagdad* poques setmanes abans de morir. Però he de dir que també hi

són presents els meus records personals de quan ell (amb el qual em lligava una relació de parentiu: érem cosins segons, però sempre vàrem ser com a cosins germans), essent jo encara un infant menut, em contava aquesta pel·lícula, amb el pasquí en la mà, com si fos una d'aquelles rondalles den Jordi des Racó que també solia contar-me o llegir-me sovint.

Pere Ferrer Pujol, conegut artísticament com a **Pere Pujol**, va morir el trenta-un de desembre del proppassat any de 2001, a l'edat de seixanta-set anys. Deixava rere seu una obra artística que l'ha acreditat com el representant mallorquí més distingit de l'escultura realista-costumista del segle XX. Pere Pujol visqué una infància difícil en el marc social ja de per si difícil i dur de la guerra civil i de la postguerra a Mallorca. Als dotze anys ja treballava de manobre a un tall de picapedrers, feina a què es dedicà fins a l'edat de trenta-quatre anys quan una greu malaltia l'apartà de la seva activitat laboral. Va ser llavors quan aflorà la seva vena artística que, en un procés de maduració autodidacta, el portaria a convertir-se en el notable escultor que arribà a ser. Tot i ser conegut i valorat per les seves terracuites i obres en pedra, bronze i altres materials, el que el feu més popular va ser la recreació que portà a terme de més de setanta personatges de les Rondalles Mallorquines, en carretes i figures de cartró que han desfilat repetidament pels carrers a les festes més importants de la nostra illa.

Gran aficionat al cinema, sentia una especial predilecció per les pel·lícules de tema històric i, particularment, per totes aquelles de "fantasies orientals" que, com *El ladrón de Bagdad*, recreaven el món dels contes tradicionals i els relats meravellosos que ell tant estimava i al qual dedicà una gran part de la seva obra. Per això mateix, entre els seus actors més recordats hi figuraven Maria Montez, Jon Hall, Turhan Bey i, per descomptat, "en Sabú"; aquells "actors oblidats" que endolciren una infantesa que li fou ingrata i amarga a molts de moments. Esper que ara els hagi retrobat a tots, a l'Altre Costat del Temps. ■

